

als het Kerstfeest is uitgeluid, zoo verre van hem af te dwalen met uw hart.

En dat doel nu bereikt het Kerstfeest niet, zoo ge eukel aan de kribbe hecht en staart op die windselen. Die heerlijke kracht gaat dan eerst naar u uit, zoo ge met uw zoekend zielsorg in den rijkdom, in de alles te bovengaande beteekenis van dat Kindeke indringt, en niet zijn deugden nasprekt uit de ervaring die ge er zelf van ondervondt in uw eigen hart.

De Christus is zoo veelszins verlaten van de volken die hij eens zegende. Hij is zoo schreiend droef vergeten van duizenden en tienduizenden, die hij met zijn Doop gedoopt heeft.

O, Laat dan althans onder zijn volk dat hem nog kent en nog belijden mag, weer iets van de eerste liefde voor Immanuel opwaken.

De zondaarsliefde uit het verzoende hart is de eenige offerande die hem behagen kan.

Laat voor dien heiligen geur dan ook uit uw innerlijk leven de wierook en de mirre worden nedergelegd op zijn altaar.

„Dat er een gebod uitging van den keizer Augustus.“

En het geschiedde in diezelfde dagen, dat er een gebod uitging van den keizer Augustus, dat de geheele wereld beschreven zou worden. Luk. 2: 1.

Twoe oude Romeinen zijn er, die heel de Christenheid sinds eeuwen kent, en die tot aan 's Heeren wederkomst toe elk hun eigenaardigen roep in Christus' kerk behouden zullen: de meest bekende Pontius Pilatus, omdat zijn naam in de *Geloofsartikelen* staat; en nu hem keizer Augustus, uit het Kerstverhaal van Lukas twee. Nu nog, als er op Java of in China, op de Zuidzee-eilanden of in Korea Zendingdiensten voor Christus uitgaan, wordt voor die volken die van oud-Rome nauwelijks afweten, toch vastelijk de naam van dit tweemaal genoemd. Van keizer Augustus, onder wien het gebod uitging, en van Pontius Pilatus, onder wien Christus heeft geleden.

En dat we die twee namen samen nemen, niet Augustus apart en Pilatus apart, maar die twee bijeen, geschiedt deswege terecht, omdat de landvoogd niets deed dan den keizer vergeten. Feitelijk is het alleen zijn *keizermacht* die in beide namen tegen de *Koningskroon* van het „heilich Kind“ in Bethlehem's kribbe over staat.

Want zeker, er speelt en spreekt een wonder samen vallen in, dat Augustus die van Jezus niet wist en tot aan zijn sterven aan Jezus niet dacht, uit het verre Rome een gebod laat uitgaan, waardoor Maria naar Bethlehem trekt, zodat toch ten slotte Micha's profetie van Bethlehem-Ephrata uitkomt, maar toch niet dat schijnbaar toevallig uitkomen der profetie is hier hoofdzak.

Er spreekt in de bijeenvoeging van *Rome* en *Bethlehem*, in de samenvoeging van *Jezus* en *Augustus* naam een veel dieper zin en veel machtiger Godswoord, hetzij ge van de kribbe van Bethlehem op Bethlehem's verleden in Israels dagen teruggaat, of wel de majesteit indacht waarmee Jezus' naam ten slotte de macht van Rome's keizer brak, en nog steeds den overmoed van alle keizerlijke overmacht inloopt en ten slotte vernietigt.

Bij de glorie van den straks verheerlijkten Christus vergeleken, treedt de macht van het keizerrijk derwijs in de schaduw, dat ge voor het eeuwig-jedig Bethlehem het oude Rome schier vergeten zoudt.

En toch ook dat mag niet. Ook in dat oude Rome had eens een kunstwerk onzes Gods geblonken. Ook dat zal herdacht worden. En daarom laat God in zijn Woord den naam van *keizer Augustus* boven het Kerstverhaal schrijven, en straks den naam van *Pontius Pilatus* opnemen in het korte Geloofsummier, dat heel Christus' kerk, eeuw in eeuw uit, bij alle volk en onder alle hemelsreek belijden zal.

Uw Heiland moest niet maar zijn bloed voor u vergieten, om in dat bloed u van uw zonden te wasschen, maar sterven onder-vonnis, d.i. aan den wereldlijken rechter geoordeeld zijde. Zijn bloed had hij ook door sluipmoord kunnen vergieten. Ook in een ooploep had men hem kunnen nedervellen. Als Johannes de Dooper in Machabera's kerker had men uw Jezus in een der kuilen van Jeruzalems gevangissen kunnen onthoofden.

En ook dan zou zijn bloed gevloeid hebben, maar aldus zou zijn bloed u niet hebben verlost. Op het *recht* komt het in zijn zelfoffertende aan.

Gij moest rechtvaardig gemaakt. Gods geschonden *recht* moest hersteld. En daarom hij geoordeeld door den rechter, opdat hij in de *verschillen der Almachtigen* vrij zoude uitgaan.

Deswege nu staat in uw Geloofsartikelen Pontius Pilatus, de rechter, met name genoemd. Let of wel op, niet Herodes, en niet Caphas, maar Pontius Pilatus, de Romein, omdat alleen de Romeinse rechter toentertijd in Israël de oppermacht bezat, om te beschikken *over een en dood*.

Het Sanhedrin mocht Jezus uitwerpen als Godloochenaar, Caphas hem overleveren, Herodes hem bespotten laten, toch was dat alles slechts machteloze woede. Jezus naar *recht* en in *rechten* ter dood brengen, kon alleen Rome's landvoogd, omdat te Rome de keizer troonde, en ook het land van Abraham, Izaak en Jakob toentertijd aan den keizer van Rome onderworpen was.

Dat er, als het Kerstverhaal begint, eerst op keizer Augustus gewezen wordt, wijst dus rechtstreeks door naar Gabbatha en Golgotha, en in verband hiernaede naar uw rechtvaardigmaking, doordien Christus in *rechten* door Rome is ter dood veroordeeld.

Om u te kunnen rechtvaardig maken, moest uw Heiland onder *die* en onder geen andere jurisdictie geboren worden.

Rome's keizer moest over het land, waar Jezus ter wereld zou komen, het recht bezitten, om er een gebod over te doen uitgaan.

Lees zoo dat Lukas 2: 1, en ge leest er nog meer in.

Niet alle rechtspraak heeft gelijk gewicht, is even rijk in beteekenis. Het is heel iets anders of ten onzen recht wordt gesproken door een kantonrechter of door den Hoogen Raad. Men vennis van een wereldmacht als Duitsch-

land heeft veel hooger beteekenis dan een vennis op Madura door een inlandsch *Kadi* geveld. En de hoogste beteekenis zou natuurlijk het vennis dan eerst krijgen, als het geveld was door een macht die rechterlijk over de *geheele wereld* gebod.

Welnu, daarom staat het er bij: Augustus, de keizer, kon een gebod doen uitgaan, dat de *geheele wereld* zou beschreven worden.

Zijns was alzo een macht, niet enkel over een stam, over een nade, en ook zelfs niet over een werelddeel, gelijk de macht van Napoleon, maar een *macht over heel de wereld*, zij het al alleen over de wereld die men toen kende, die toen medede, en die zich over Europa, Afrika en Azië uitstrekte.

Zoo was wat Augustus deed, of zijn landvoogd deed, in den naam van *heel de wereld* gedaan, en is het niet een joodsche vorst, maar de *Overste der wereld*, die uit naam van heel de wereld, Jezus, door zijn landvoogd gevonnisst heeft.

Die Cyrenius, die in vs. 2 volgt, doet er dan ook niets toe. Op dien Cyrenius kan botte boekengelertheid zich de tanden stomp bijten. Waar het op aankomt in vs. 2 is, dat die vorst der wereld, dat die keizer Augustus, een *landvoogd* ook over Palestina had. Cyrenius is voorlooper van Pontius Pilatus.

Onder die wereldmacht en onder die keizermacht werd Jezus geboren, en door zijn landvoogd zou die keizer Jezus ten doode wijden, niet door geweld, maar krachtens vennis, d.i. als handhaver en uitvoerder van het bestelde Recht.

En dat recht zou zijn het *Romeinse recht*, d. w. z. het rijkste, schoonst ontwikkelde recht dat op aarde bekend was; een recht in zijn *uitgangspunt* en *beginnel* diep zondig, maar in zijn *waarborg* voor recht het stoutst.

Houd u daarom bij die eerste beschrijving, en bij dien Cyrenius niet op; hoofdzak is, dat als Immanuel komt, uw Christus onder die souvereine macht, en onder die rechtsbedeeling geboren wordt; dat de *geheele wereld* hem naar het beste recht dat ze uit zich zeive kon voortbrengen, geoordeeld en gevonnisst heeft; en dat eerst daardoor en op die wijze de rechtspraak op Gabbatha en de uitvoering van het vennis op Golgotha, naar Gods bestel, kracht bezat, om Jezus offerande te doen zijn een verzoening niet alleen voor onze zonde, maar voor de zonde der geheele wereld.

Zoo ziet ge hier dus *hoe het werk Gods* naast elkaar loopen, en toch wonderbaar op elkander inwerken.

Eenzelfs is er het werk Gods in Israël, en anderszels is er het werk Gods onder de volken.

Schijnbaar nu hebben die twee niets met elkander gemeen.

Toen in Salomo's dagen het werk Gods in Israël reeds zijn rijkste voorbeelding ontvingen had, stond er in de zeven-eeuvelenstad der Romeinen nog geen steen op den ander. Zelfs toen voor Israël reeds de ballingschap naderde, was Rome nog zooged als niets. In Israels profetie hoort ge wel van Babel en Tyrus, van Nineve en Moab, maar Rome is nog nauwelijks geteld.

Zoo loopen de *heilige historie* in Israël en de *wereldlijke historie* van Rome beiderzijds door een geheel eigen bedding, oogenlijklijk zonder verband en zonder samhang. Rijk na rijk stort in Azië en in Afrika in; eindelijk komt Rome op. Ook Griekenland wordt overhoop geworpen. En onderwijl Israels luster taant, en het hoopke Joden niets meer schijnt, stijgt de zon van der Romeinen overmacht en glorie al hooger aan de tranen. Eindelijk heeft Rome's macht den laatste weerstand gebroken. En nu belichaamt zich Rome's macht in een keizer, d. i. in één persoon, die als „goddelijk“, als *divus* wordt aanbeden.

En wezenlijk „Overste der wereld“ schittert van dat oogenblik af te Rome in het keizerlijk paleis.

En toch daarnaast is het stille werk Gods op de heilige erve ongestoord blijven doorgaan. De Anna's en Simeons verwachten hun Messias. In Johannes is de stem des roependen „verschijnen. Maria, „de gausende onder de vrouwen“, ontving. Gods engelen zijn neergedaald. Straks wordt het Kindeke in Bethlehem geboren. En onderwijl het Romeinse legerloot zijn hellebaarden voor den tempel te Jeruzalem doet dreunen, en hoorn en trompet het wacht-signaal geeft, zingen heerlijk in Efrata's velden de engelen Gods van vrede op aarde, en in menschen een welbehagen, ter ere niet van Caesar Augustus, maar ter ere van „God in de hoogste hemelen“.

Zoo nadert „het werk Gods“ onder Israël al dichter „het werk Gods onder de volken“.

Eerst in het gebod dat van keizer Augustus uitging. Straks volkomener als Pontius Pilatus, zijn landvoogd, Jezus in den kruisdood overgeeft. Eindelijk, met voor Jezus de triomf, als het Romeinse wereldrijk tot puin ineentort, en Christus' kerk Europa overwint.

En dat tweemaal werk Gods gaat nog door. Ook nu nog is er enerzijds een *verborgen historie* van wedergeboorte, van toebrenging, van geloofsontwikkeling en liefdederking, kortom een historie van het Sion Gods en van Christus' telkens teruggedrongen kerk.

En daarnaast loopt ook nu nog door, een historie der wereld, een historie van oorlogen en van woelingen der volken, in den grond niets dan een doorgaand woelen tegen den Christus Gods.

Tot eenmaal ook die beide stroomingen zullen blijken door éénzelfde Godsbestel op één wit gemikt, op éénzelfde doel gericht te zijn, als nogmaals diezelfde Christus tot de wereld zal komen, en nogmaals de Overste der wereld zijn gebod zal hebben doen uitgaan.

In, zelfs in uw eigen leven en in het leven over opvoeding, van ontmoetingen, van wereldsch beroep, van wederwaardigheid, en van verdrinking door menschen. Maar daarnaast dat andere werk Gods *blazen in u*, het werk Gods van geloof en liefde en hope, van wedergeboorte en bekeering, van boete en heiligmaking, van toebrenging, verzegeling en toeleiding.

En ook die twee leidingen Gods werken op elkander in, tot eens ook voor u beide ineen-vloeien, als u de kroon zal gereikt worden, niet door een keizer als Augustus, maar door uw Koning en Heere.

Register op E VOTO.

Er is een naam-, zaak- en tekstregister op de vier Deelen van *E Voto* in gereedheid gebracht, dat voor de premie-inteekenaars op dit werk verkrijgbaar wordt gesteld tegen den prijs van vijf en zeventig cents.

Voor de overige koopers van *E Voto* tegen den prijs van een gulden vijf en twintig cents.

Premie-inteekenaars op *E Voto*, die dit Register in hun bezit wenschen te hebben, worden hiernaede uitgenoodigd bij de abonnementsgelden voor de *Heraut* in Januari vijf en zeventig cents extra te voegen.

Zij, voor wie dit op openca te veel mocht zijn, kunnen volstaan met in Januari 1897, in April 1897 en in Juli 1897 telkens bij het abonnementsgeld vijf en twintig cents op te zenden.

Aan alle premie-inteekenaars, tevens abbonenten, die hiernaade voldoen, zal bedoeld Register, zoodra het van de pers komt, en de vijf en zeventig cents afbetaald zijn, franco aan huis worden toegezonden.

Amsterdam, 18 December 1896.
Medische Zending.

Onder Medische Zending verstaan we, dat er een kundig geneesheer naar Indië gaat, die tevens vol vuur en ijver voor de zaak zijns Heeren is, en die in zijn geneeskunde het goede middel vindt, om aarak, zelfs zeer intieme aarak met den Javanen, den Sumatraan en den Soembances te krijgen, en van die aarak gebruik maakt om met hem te spreken over de dingen des Koninkrijks, hem naar Christus te lokken, en hem, vindt hij gehoor, aan de kerk of aan door de kerk gezonden Dienaren over te geven.

Geen vermenging dus. Niet een zelfde man die twee dingen te gelijk wil doen, en arts en predikant zijn, en veel minder nog een soort hybrisch wezen, half arts en half predikant.

Want wel is het op zich zelf denkbaar, dat een predikant in Indië ook enig verstand van de geneeskunde hebbe, en vooral dat hij, naar de homeopathische therapieelc deelen en genen helpe; maar zoo iemand is geen arts.

Om arts te zijn moet men tegenwoordig zoo duchtig en deugdelijk studeeren, dat er minstens zes jaren mee heengaan.

In theologie en medicijnen beide zoo door te studeeren, dat men in beide studien volleerd zij en doctoreeren kunne, is een enkel wondergenie nu daargelaten, onmogelijk geworden, sinds er de studie in de theologie én ook in de medicijnen zoo duchtig is uitgebeid.

Een gewoon, kundig man, kan tegenwoordig maar één van tweeën zijn, of een kundig theoloog, of een kundig arts.

En nu kan wel die theoloog er ook wat geneeskunde bij doen, op de wijze waarop een huisvader voor de kranke leden van zijn gezin zorgt, maar dan is hij geen arts. En zoo ook kan een kundig arts er wel wat aan Schriftonderzoek bij doen, op de wijze waarop een geloovig huisvader zijn kinderen leert en voorgaat in het gebed, maar dit maakt hem nog geen theoloog.

En overmits nu de Zending altoos het beste moet hebben, en er alzo geen missionair predikant moet uitgaan, of hij moet een door en door kundig theoloog zijn, en er geen missionair arts moet uitgaan, of hij moet een door en door kundig arts zijn, zoo volgt hieruit, dat beiden niet in één persoon te vereenigen is, en dat elk gezondene van tweeën één moet zijn, of arts of theoloog.

Dat Christus en zijn apostelen beide saam deden, en prediken én kranken genezen, bewijst hietegen niets.

Immers noch de Christus zelf, noch zijn apostelen predikten of genazen als *vrucht van studie*, maar krachtens de inwerking van Goddelijk licht en van Goddelijke kracht.

Johannes en Petrus hebben nooit in de theologie gestudeerd, en eveneens nooit gestudeerd in de medicijnen.

Beide gaven van prediken en genezen bezaten én Petrus én Johannes op *bovennatuurlijke wijze*, door rechtstreekse inwerking van den Heiligen Geest.

En in zulk een geval bestaat alzo het beletsel, om twee dingen te gelijk te doen, niet.

Stond er ook nu een man op, die op gelijke wijze wonderen kon doen, zonder studie, zoo zou hij in gelijk geval verkeeren.

Maar thans nu en voor de theologie en voor de medicijnen, omvangrijke studie, en daaraan voorafgaande duchtige gymnasiale voorbereiding vereischt wordt, kan één mensch niet beide tegelijk en goed doen, en moet dus gescheiden blijven, wat saam niet meer gaat.

Toch neemt dit niet weg, dat we aan zulk een gebruik maken voor de Zending van den geneeskundigen dienst door een kundig arts ongenueen veel hechten.

Reeds Voetius wees er voor twee eeuwen op, hoe dit vaak de beste methode was. Het ontsluit huis en hart; het lokt wie anders van verre blijft staan; en het brengt de Heidenen en Mahomedanen althans onder zekeren invloed van eerbied voor de macht van een Christelijk leven, waar zulk een geneeskunder uit voortkomt.

En dit is juist gezien.

Immers alleen in de Christenwereld is de geneeskunder allengs gerijpt tot die volle ontwikkeling, waarmee men thans in staat is ook de niet-Christelijke landen te zegenen.

Zulk een arts de dessa's ingaande, genezende wie krank is, en onderwijl tevens van den grooten Medicijnmeester sprekende, is een getuige van den Christus, die wonderen kan werken.

Beschikt hij bovendien over een Hospitaal, waarin hij de kranken weken lang bij zich heeft; heeft een missionair predikant in zulk een hospitaal vrijen toegang; wordt er in zulk een hospitaal gebeden en gelezen en vertrouwd; dan is het niet te zeggen, wat werking er niet van kan uitgaan.

Mits er dan ook een Dienaar des Woords ter plaatse zij, en de kerk er tot openbaring come, en de vrucht der Medische Zending op geestelijk gebied door de kerk kunne worden geplukt.

Reeds nu zijn bij de 400 zulke artsen uit Europa en Amerika naar de landen der donkerheid uitgegaan.

Zegene de Koning der kerk aller arbeid, en moge eerlaag ook naar onze Indische minstens een tiental mannen worden uitgezonden, om, Dr. Scheurer achterna, door zulk een medischen dienst de zaak van Gods Koninkrijk te bevorderen.

Standpunt-Bruna.

IV (Slot).

Vraagt ge, welken uitweg de heer Ds. Bruna dan aanraadt en inslaat, dan luidt zijn antwoord: Geen weg inslaan, feitelijk niets doen, blijven zitten gelijk ge zit, maar de zaken anders beschouwen.

Misschien zal Ds. Bruna hierop antwoorden: Dat is mijn gevoelen volstrekt niet.

Dit verstaan we, en daarom zullen we hem ook nu weer met zijn eigen woorden laten spreken.

Hij schrijft dan:

Maar nu komt de vraag, waar is dan de kerk wel en de Dienst des Woords en de kerkeraad? Het antwoord hierop is dit:

De Gereformeerde kerk te ... stad of ... dorp bestaat uit die leden der Nederlandse Hervormde kerk, die komen, zoo goed als uitsluitend, tot de prediking van Gereformeerde predikanten, die, na ernstige inlichting, bereid zijn te antwoorden op de vragen van het formulier van den Heiligen Doop; die, natiënprinciële onderricht en telkens te herhalen waarschuwing, te goeder trouw aanzitten aan het Heilig Avondmaal, wanneer dit door een Gereformeerde predikant wordt bediend.

Dienst des Woords is er, wanneer een predikant den dienst leidt, die zich onderwerpt aan Gods Woord en instemt met de formulieren van eenigheid.

Provisioneel en particulier zal het wenschelijk zijn, dat lidmaten-boeken worden aangelegd van wie aan deze eischen voldoen, evenals lijsten van Gereformeerde predikanten. Dit aanleggen van boeken van besliste voorstanders is ook voor modernen en Groningers zeer gewenscht, mits particulier. Dit officieel te doen is, zooals we in V opmerkten, dwaasheid, als niet de gansche wet wordt veranderd.

De kerkeraad bestaat uit die leden van den zoogenamen kerkeraad, die de Gereformeerde belijdenis zijn toegedaan.

Deze zijn gehouden tot leertucht (levenstucht) wordt door de Nederlandse Hervormde kerk geëeend) aangaande de predikanten en gemeentelieden, die zich Gereformeerde noemen.

Deze leertucht wordt geëeend door persoonlijk vermaan, bijzondere waarschuwing in geval de geenszins de toegang tot de sacramenten zoekt en mededeeling aan geloofsgenooten van de afwijkingen.

Uit deze korte schets blijkt, dat de Gereformeerden in 't genootschap in een onaangename positie zijn, maar niet in een zondige. Deze onaangenaamheid moet worden gedragen ter wille van de massa, die aldus bereikt en gedeeltelijk gewonnen kan worden.

Op deze zijne woorden komt het eigenlijke aan, en daar voegt hij, ter ampliatie, nog dit aan toe voor een stad of dorp in minder gunstige conditie verkeerende:

In plaatsen, waar een zekere groep altijd van prediking verstoken is en een gemeente of kerk bestaat, niet Nederlands Hervormd, maar b. v. Doopsgezind, Gereformeerd, geheel apart, Lutherisch of anderszels, waar wel prediking te hooren is naar eigen zin en overtuiging, kan men natuurlijk naar zoo'n Doopsgezinde, Gereformeerde of andere kerk opgaan, met dien verstande, dat de gave voor die kerk, in de inzaameling gegeven, in evenredigheid zij niet 't geen de leden der gemeente of kerk tot instandhouding van hun dienst bijdragen.

Uit is hiernaede zijn vlugschrift nog niet. Integendeel, na dit punt, waar het eigenlijk op aankomt, te hebben afgehandeld, besluit de geachte schrijver met een toespraak tot een Modern predikant, om hem duidelijk te maken waarom Ds. Bruna c. s. met hem niet saamwerken kunnen.

Of ik vraag u, vrijinnig predikant, wanneer wij zijn gezeten onder u gehoor, en wanneer wij u den bijbel zien opstaan en daaruit hooren lezen, den bijbel, dien wij eeren als Gods eigen Woord, waarin ongenijmdheid alleen door het beider van ons eigen inzicht, waarin onwaarheid alleen door onze eigen onwetendheid kan worden gewaand, ik vraag u, wanneer wij dat Woord des eeuwigen Gods hooren crischen, ja verachten, keurt gij het dan goed, dat wij koud zonden blijven voor de eere onzes Gods? Kunt gij toorn verwijten, waar het heiligste wordt aangerand? Of geloof gij niet, dat wij een overtuiging hebben? Of ook, wanneer wij belijden, dat in Jezus Christus de volheid Gods verscheen, dat wie Hem loochent als zoodanig, naar het Schriftwoord, klaarblijkelijk toont den Vader niet te kennen, noch te eeren, moogt gij 't ons verwijten, dat wij toornen, als Zijn vlekkeloze reinheid, Zijn goddelijke wondermacht, Zijn heerlijke geboorte en heengaan wordt geloofd? Of geloof gij niet, dat ook wij een overtuiging hebben?

Of ook, wanneer wij belijden, dat er een heimeel is van eeuwig geluk en een hel van eeuwig verderf, wanneer wij belijden, dat de eenige weg ten leven is door Hem, die niet alleen geleefd heeft, zooals 't ons is beschreven, maar die leeft, die regeert, wiens alle macht is in den hemel en op aarde: kunt gij dan niet gevoelen, hoe wij in angst neerzitten, als wij hooren, hoe gij, prediker, uzel en uw hoorders op den weg ten ewigen dood geleidt?

Hoe kunt gij verdraagsaamheid vragen, waar dit verdragen voor ons gelijk staat met te verdragen, dat moord en zelfmoord wordt gepleegd?

Of kunt gij niet gelooven, dat ook wij een overtuiging hebben? Maar als ge dat kunt, bedroef ons niet langer met uw verwijt van hardheid, waar zooveel gebod voor uiele uit onze binnemamer sijt naar des Heeren troon.

Wij, die den weg en de afgronden zien, wij moeten en wij zullen blijven waarschuwen wie niet zien; wij zullen blijven strijden tegen wie verleidt; wij zullen blijven bidden, ook voor u.

Voor dit goede trouwe woord aan Ds. Bruna onze dank. Want wel bevat het niets nieuws, en drukt het slechts uit wat sinds 1870 algemeen onder de Orthodoxen gevoeld werd.

Maar toch, nu de jongere Ethischen weer verband met de Modernen zochten, en de grenzen verflaauwen, was het kostelijk en goed hier de tegenstelling nog eens even scherp te doen uitkomen. Vooral ook om het te doen met die teederheid, waarin de hoogste ernst met de rijkste naastenliefde is gemengd.

Doch hierover genoeg. We keeren thans tot het eerste citaat terug, waarvan we beweren, dat het neerkomt op niets doen, maar een anderen bril opzetten.

De vraag: Waar is de kerk? raakt een beschouwing, geen daad. Evenzoo de vraag: Waar is de dienst des Woords? En evenzoo daarna de derde vraag: Waar is de kerkeraad?

Dit alles raakt de vraag, hoe ge u de zaken voorstelt, hoe ge ze beziet, wat ge er van denkt, maar het laat den toestand gelijk bij u.

Het éénige waarvan men zou kunnen zeggen, dat er een doen in ligt, zou zijn: 1º, het aanleggen van lijsten van besliste belijders; en 2º, het oefenen van onderlinge leertucht.

Op den keper bezien is ook dit echter van luttel beduidenis. Zulk een lijst aanleggen wordt *wenschelijk*, niet eens *noedsaakelijk* gekeurd. En, elieve, wie heeft macht en recht van Christuswege om uit te maken wie al dan niet op die lijst hoort? Dit kan alleen een wettige kerkeraad. Die wettige kerkeraad is er bij u niet. Ook deze lijst bezit dus nooit een geldend karakter.

We onderschatten daarom het gewicht van zulk een lijst niet. Zulk een lijst kan altoos dienst doen, mits niemand er op come zonder zijn toestemming. Maar zulk een lijst heeft dan ook nooit een ander, noch hooger karakter, dan een opgave te zijn van personen in de eene of andere Hervormde gemeente, die onder elkander zich over en weer beschouwen als de Gereformeerden in die gemeente.

Feitelijk dus ook hier weer een *beschouwing*, en die *beschouwing* gebekt.

En wat de *leertucht* aangaat, zoo zou deze op dien voet nooit iets anders zijn dan een onderling broederlijk vermaan, dat ook buiten alle kerkelijke verhouding toch plaats kan, en als het wel is, plaats moet grijpen. Alleen maar dat onderling broederlijk vermaan, zal men zich nu figureeren, het zich voorstellen, als ware het *kerkelijke tucht*.

Vreemd klinkt hierbij alleen de opmerking, dat deze gefingeerde tucht alleen over de leer zal loopen, overmits de tucht over het *leven* door de Ned. Herv. kerk geëeend wordt.

Feitelijk is dat *niet* zoo, dan bij hooge uitoondering, en de statistiek toont, dat de geheel tuchteloze en gedemoraliseerde volkskringen bijna uitsluitend tot de Ned. Herv. kerk behooren.

Doch ook afgezien van dit feitelijk, past deze scheiding niet in Ds. Bruna's eigen stelsel. Een puur administratief lichaam kan geen *zedelijke tucht* oefenen, want tucht moet in den naam van Koning Jezus gaan, als Hoofd der kerk, en zedentucht onderstelt een zedelijke maatschap, t. w. de Heilige Schrift als regel van onzen wandel.

Ook wordt de fictie hier al te ongenijmd. Een gefingeerde Gereformeerde kerkeraad, die met den kerkeraad der Ned. Herv. gemeente zijn geestelijke bevoegdheden deelt.

Doch dit alles is bijnaak. Hoofdzak is de vraag, of het aangaat aldus de dingen te *beschouwen*, of men op die wijze de realiteit, den werkelijken toestand mag wegdenken, om in een *fictie* in te leven.

Neem b. v. een gemeente van drie predikanten, de één is Modern, de tweede Ethisch, de derde Gereformeerd. In den kerkeraad zitten 8 Modernen, 8 Ethischen, 8 Gereformeerden. En in de gemeente zijn 2000 Modernen, 2000 Ethischen en 2000 Gereformeerden. De cijfers doen er niet toe. Het is maar om de fictie plastisch voor zich te hebben.

Nu zegt Ds. Bruna: Die Gereformeerde predikant, die 8 Gereformeerde kerkeradaleden, en die 2000 Gereformeerden, blijven in het kerkelijke verband der Ned. Herv. gemeente, maar ze spreken af: De kerkeraad der Ned. Herv. Gemeente is geen kerkeraad, de kerkeraad dat zijn wij met ons achten. Ze spreken af: Die andere twee predikanten zijn geen godsdienstoefening. Dienst des Woords is er alleen als onze dominee prekt. Ze spreken af: Doop of Avondmaal is er niet als die andere twee op den prekestel staan, maar alleen als onze Gereformeerde predikant in functie is.

Maar inmiddels roept diezelfde Gereformeerde predikant morgen den dag den *kerkeraad* der Ned. Herv. gemeente saam. Eerst spreekt hij met de zijnen af, dat dit *geen kerkeraad* is, en morgen convooceert hij de leden toch als *kerkeraad*. Hij presteert er in. Hij laat ze als *kerkeraad* besluiten nemen. Teekent die besluiten als voorzitter van den *kerkeraad*. Teekent voor den *kerkeraad* protocollen.

Maar elieve, waar blijft de *waarheid* in Christus' kerk dan toch?

Eerst op de kuleen voor God betuigen: Het is geen kerk en geen kerkeraad, en dan toch, evenzoo na *opening met gebed*, desmettenia weer met eigen hand onderteekenen, dat het wel een *kerkeraad* is.

Of zekere ceremonie Doop is of geen Doop, Avondmaal of geen Avondmaal, zal er alleen van afhangen of een Gereformeerde predikant op den predikestoel staat.

De leden zal men laten beloven gehoorzaamheid en onderwerping aan de Reglementen, en medewerking tot den bloei der Ned. Herv. kerk, en onderwijl zal men hun *en primo* influisteren: Kinderen, die Hervormde kerk, tot wier bloei ik u beloven

laet, mede t kerk is een

Maar voelt dat hier ee opsteekt, die kerk als doe en misleidend En toont de komen tereel onwaarheid a en tegen zijn heid" laat we

Iets waarbij dat hij op di delingen zelf verrichten, d zedelijk oopg dat hij bovend

Waar Ger saamleven, kerk uitkom

de ordinantie delen. Ze m lichaam waar de kerke God

Zelfs de ker dend, degelij valsche band het van bloe

Maar thans sprake.

Men is vrij ordinantie ha dan niet?

En dan li deze gehoora er schadelijk

Het zij zoo blind is het uitkomst?

Just het te cisch.

Ziehier on Da. Bruna's slag dunkt.

Hebbe hij rondborstig v Er is geet een broeder, dool koos.